

Januar 2021

Barnevakten mener:

Dette bør myndighetene gjøre for at barn skal være trygge og bevisste mediebrukere!

Innspill til barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad 13. januar 2021

Det er helt avgjørende at myndighetene i Norge har et tydelig fokus på hvordan internett og digitale medier påvirker og former barn og unges hverdag. Den digitale teknologien er i ferd med å bli implementert i alle deler av samfunnet vårt, innenfor kommunikasjon og samhandling og innenfor produksjon, utdanning og læring.

Barnevakten er en ideell stiftelse som jobber for at barn og unge skal være trygge og bevisste mediebrukere. Vårt mandat er å formidle fakta og kunnskap, og å gi råd til foreldre, lærere og barn. Vi vil derfor med frimodighet legge fram våre anbefalinger og råd for regjeringen om hvordan og hva vi mener våre myndigheter bør fokusere på for at vår felles visjon skal kunne nås.

Barn og unge skal være med å forme landet vårt i framtiden. De er i en dannelsingsprosess, der samfunnet har et moralsk ansvar for å legge til rette for at barn og unge får en god balanse av inntrykk, trygghet og stimulering til refleksjoner om hvem de er som individ og hvordan de kan delta i fellesskapet gjennom de digitale kanalene. Målet vårt bør være at barn og unge skal kunne oppleve seg som frie individ som tar ansvar for seg selv og for det felles beste. Hele vårt demokrati avhenger av at barn og unge vokser opp som trygge og bevisste mediebrukere.

Hvordan sette barnets beste i fokus?

Barnevaktens innspill bygger på noen sentrale premisser:

- Verdier som kommer til uttrykk i vår nasjons kristne- og humanistiske arv og tradisjon
- FNs barnekonvensjon
- Aktuell forskning om barn og medier (blant annet Barnevaktens egen forskning)
- Våre erfaringer i møte med mange tusen barn, foreldre, lærere og andre fagfolk gjennom 20 år

Barnevakten har i forbindelse med fagfornyelsen 2020 gitt ut boken [«Barn og unges digital dømmekraft \(2020\)»](#) der vi drøfter mer inngående hvordan lærere spesielt, og myndighetene generelt kan nærme seg barnets beste når ny digital teknologi blir tilgjengelig for hele samfunnet.

Barnas mediemyndighet

Vi vil i denne sammenhengen trekke fram begrepet «mediemyndighet» fra kapittel seks i boken. Det er et begrep som er egnet til å kunne forene to ulike samfunnssyn om hvordan samfunnet kan nærme seg barn og deres mediebruk på en konstruktiv måte.

Det ene synet er at risikoen som barn og unge utsettes for gjennom digitale mediekkanaler er av så vesentlig betydning, og påvirker både mental og psykisk helse, at barn bør skjermes for digitale medier så lenge som mulig. Dette synet mener det er vesentlig at barn får et trygt selvbilde og en viss modenhet før de får erfaring med sosiale medier og andre digitale kanaler.

Det andre synet tar utgangspunkt i at fordelene med digitale medier er så mye større enn ulempene, og at man gjennom skolen kan undervise elevene om hvordan bruke mediene på en god måte ved å starte så tidlig som mulig med opplæringen. Her vil det også kunne argumenteres for at det er bra at barn får profil i sosiale medier før de er 13 år.

Den samme utfordringen mellom to motstridende prinsipper kommer også til uttrykk i FNs barnekonvensjon; spenningen mellom de voksnes ansvar til å beskytte barn mot medieinntrykk som kan være skadelige og barnas rett til deltagelse i digitale kanaler ved å få gi uttrykk for sine meninger.

Vi er opptatt av at foreldre og voksne som jobber med barn og unge må få hjelp til å reflektere over disse dilemmaene og sine egne holdninger og praksis i møte med barn og mediebruk. Barnevakten bidrar her ved å analysere og vurdere teknologien og innholdet i medieproduktene og stimulere til mediemyndighet gjennom kunnskap, refleksjon, innsikt i teknologi, foreldresamhandling, hjem-skole samarbeid, og å løfte frem medieprodukt og tjenester som ivaretar de grunnverdiene vi ønsker å bygge samfunnet vårt på. Det er foreldrene som har ansvaret for barnets oppdragelse og utdanning. De trenger hjelp og støtte av samfunnets institusjoner til dette oppdraget, samtidig som samfunnet skal sikre at alle barnas rettigheter blir ivaretatt.

Gjennom å tydeliggjøre felles verdier, søke kunnskap og å være i dialog og samhandling, vil vi som samfunn kunne møte framtidens digitale muligheter på en god måte!

Konkrete innspill fra Barnevakten til regjeringen

Basert på det grunnlaget som er beskrevet over legger vi her fram våre innspill til tiltak som vi mener myndighetene kan bidra med i arbeidet for at barn og unge skal bli bevisste mediebrukere i årene framover. Det er tiltak som er nødvendige for å stimulere til barn og unges digitale dannelse og oppøvelse av digital dømmekraft i et globalt og mangfoldig samfunn. Innspillene deles opp i tiltak mot de målgruppene som står barnet nærmest og som er med å påvirke barnets hverdag i størst grad:

1. Tiltak overfor foreldre

- a. Styrke foreldre og voksne som jobber med barn og unge med relevant og nyansert kunnskap og informasjon, både direkte og gjennom skole og barnehage.
  - i. Informasjon om tilgjengelige filter/foreldreinnstillinger i spill og apper som barna bruker for å gjøre dem tryggere å bruke for barna. Foreldre ønsker også konkrete råd relatert til tidsbruk, aldersgrenser og praktisering av regler. Her er mer å lese om foreldre og læreres ønsker og behov i Barnevaktens undersøkelse [Skjermet barndom? \(2020\)](#)
  - ii. Sette inn målrettede tiltak for å støtte voksne som har ansvar for barn i sårbare situasjoner og deres mediebruk.
  - iii. Mer informasjon og forskning om mulige helseutfordringer knyttet til barn og unges skjermbruk. Forskning om barn og helse/skjerm, (Søvn, syn psykisk helse, selvfølelse, sansene våre - når barna er digitale) Er barna våre prøvekaniner? Eller går det bra? Dette er spørsmål mange foreldre lurer på.

2. Tiltak overfor skolen/lærere

- a. Utvikle gode system for et sterkt foreldresamarbeid
  - i. Gi skolene større ansvar for å få foreldre til å snakke sammen og dele erfaringer om digitale medier. Innføring av digitale enheter til elevene kan fort virke hemmende på foreldresamarbeidet, ved at lærere og elev opererer i lukket i digitale kanaler – uten at foreldrene så lett som før får innsikt i hva barna lærer og kan samtale om prinsippene for læring.

- b. **Sørge for at det fra nasjonalt hold blir tilrettelagt for og veiledet om hvordan barnehage- og skoleeiere skal ta ansvar for både sikkerhet og personvern** (ivaretar elevenes personvern og sikrer at ikke kommersielle aktører får tilgang til elevenes profiler)
- i. Lage retningslinjer for skoleeierne slik at foreldre får bedre innsikt i skolens digitale praksis og hvordan den digitale opplæringen blir gjennomført
  - ii. At myndighetene tar ansvar for at de digitale skoleløsningene som velges ivaretar barn og foreldres personvern, og at dette er klargjort **før** skolene tar systemene i bruk.
  - iii. Utvikle mer tydelige retningslinjer og føringer overfor skolene om hvordan de kan sette på filter og blokkere skadelig innhold overfor elevene. Hvorfor må det være slik at politiet må sende en liste til skolene og be dem blokkere innhold, og at det er opp til rektorene å selv velge å følge politiets anbefaling om de ønsker det eller ikke? <https://www.barneverken.no/kriposliste-til-skolefilter/> Vi er takknemlig for veilederen til forebygging, beskyttelse og håndtering av skadelig innhold på nett som kom høsten 2019, men det er fortsatt veldig ulik praksis i skolene i Norge og mange som ikke vet om veilederen: <https://www.barneverken.no/slik-fikk-skoler-og-barnehager-i-norge-nettfilter/>
- c. **Sørge for opplæring av lærere samt relevant og oppdatert undervisningsmaterieil til skolen om digital dømmekraft og nettvett**
- i. I lærerundersøkelsen i [Skjermet barndom?\(2020\)](#) ga respondentene uttrykk for ressursbehov særlig i forhold til nettmobbing, problematisk nettbruk, mediepåvirkning og selvbilde, samt overgrepssproblematikk. Videre ble behov for ressurser om kildekritikk så vel som skjermbruk og helse løftet fram, i tillegg til ønske om ressurser for samtaler om gaming, e-sport og mediefortellingene i spill, film og TV-serier.

3. Tiltak overfor teknologiaktørene

- a. Initiere tiltak slik at barn blir behandlet som barn ut fra sin alder i digitale medier (eks. sosiale medier)
  - i. Stimulere norske og internasjonale it-aktører til å forske og initiere it-teknologi som er bra for barn. (Her mener vi Norge bør være en foregangsnaasjon i verden siden norske barn er de mest aktive på digitale skjermer av alle barn i verden.)
  - ii. Delta aktivt i internasjonale fora for å påvirke store it-aktører til å utvikle mer barnevennlig teknologi – barn må registreres som barn og bli behandlet deretter når de bruker digitale enheter. Det må jobbes for barnevennlig kunstig intelligens - aktørene må samarbeide om å gi barn mangfold, unngå ensretting og at barna blir et kommersielt mål) <https://www.barnevakten.no/visjon-om-barnevennlige-telefoner/>
  - iii. Delta aktivt i internasjonale fora for å påvirke internasjonale aktører til å utvikle og styrke systemet rundt aldersgrenser og lovgivning knyttet til anbefalt alder på apper, spill og andre medieprodukt. (I dag er det kaos i aldersmerkingen f.eks på apper – som gjøre at ordningen ikke gir foreldre den kunnskapen de trenger for å veilede egne barn: <https://www.barnevakten.no/kaos-i-aldersmerking-paa-app/>)
  - iv. Jobbe for at internasjonale aktører (f.eks. strømmetjenester) må forholde seg til gjeldende aldersgrenser i de enkelte land de tilbyr sine tjenester i. Vi erfarer gjennom henvendelser til Barnevakten at det skaper usikkerhet og til tider konflikt blant foreldre og barn (og i skolen) når tjenester som Netflix og Viaplay opererer med andre og til dels helt ulike aldersgrenser enn norske strømmetjenester som forholder seg til bildeprogramloven. Dette er tekniske løsninger som det er fullt mulig å innføre, og vi vil oppfordre myndighetene til å ta initiativ til å få endret internasjonalt og nasjonalt regelverk, samt legge press på de ulike tjenestetilbyderne.
  - v. Sørge for forskning som gir kunnskap om hvordan algoritmene styrer innhold og reklame til barn og unge, og sørge for at lovgivningen vår er oppdatert og kan gi beskyttelse. <https://www.barnevakten.no/barn-og-unge-ser-reklame-for-plastisk-kirurgi-alkohol-og-pengespill/>
<https://www.regjeringen.no/contentassets/efa97f020331439a8adb b84dd90ab426/no/sved/3.pdf>

4. Tiltak overfor politikere og myndigheter

- a. Mer fremoverlente politikere som tør å sette på dagorden etiske dilemma som berører barns liv i digitale kanaler. For eksempel:
  - i. Hva mener politikerne for eksempel om ansiktsgjenkjenning overfor barn? Kan politikere gå ut og si at vi ikke ønsker å ta i bruk denne teknologien i skolen vår? (være i forkant)
  - ii. Kan norske politikere vise muskler og si at Googles gratis skoleløsninger ikke skal ha monopol – eller være dominerende - i skolen vår? – Bør vi ha et mål om mangfold også her? – selv om det vil koste mer for kommunene?

Innspillene er levert barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad i forbindelse med et innspillsmøte i departementet onsdag 13 januar 2021.

Kjellaug Tonheim Tønnesen, faglig leder i Barnevakten og

Leif Gunnar Vestbøstad Vik, daglig leder i Barnevakten